

solistide parimad jõud. Hiljuti Estonia truppi lisandunud kahe- või kolmekümneandates eluaastates solistidele pakub operett võimaluse koguda lavakogemust, sest kergusest hoolimata on see žanr nõudlik. Näitleja ja lavastaja Agu Lüüdik kirjutas 1936. aastal: „Operett on ilus, kuid sealjuures ka raske kunst, kuna ta ühendab endas kõik lavakunsti elemendid: sõna, muusika, laulu ja tantsu, millede sulatamine üheks kunstiliseks tervikuks on juba omaette kunst.“* Tants ilmestab eriti Valencienne'i rolli (Karis Trass ja Kadri Nirgi). Eesti muusika- ja teatriakadeemias õppiv Karis Trass on rahvusoperi

stipendiaadina solistitrupi üks uuemaid liikmeid, kellest võib subretirollides oodata palju.

Kõnedialoogides pigistab king lavastust kõige valusamini. Ühelt poolt on tegelased nii peened, et isegi armastust avaldavad teietades. Teiselt poolt jällegi mõjub nali nõnda, nagu oleks laenatud „Benny Hilli show'st“: näiteks see koht, kus kõneldakse rikka lese melonitest ... vabandust, miljonitest. Jant armusõnumit kandva lehvikuga, mis esietendusel pani publiku muhelema, kõlas järgmisel etendusel täielikus vaikuses. Esietendusel päästis komöödia nii mõnelgi korral Njegus

ehk Katrin Karisma ja tema taevast alla lastud kirjatuvi. Ometi kulges etendus kõnedialoogide ajal liigagi tihti tühikäigul, nii et oleks tahtnud pika jutu peale öelda: „Ah, mis sa ajad!“ Jassi Zahharovi ehk parun Zeta tähetund saabus opereti lõpus, kui ta loeb lehvikult, et tema alusetult truudusetuses kahtlustatud abikaasa Valencienne on „kombekalt voo ruslik daam“. Ta langeb Valencienne'i ees põlvili ja sõnab hingevärinal: „Vabandust, seda ma küll ei teadnud.“

Tuleb välja, et „Lõbus lesk“ on „Krahv Luxemburgiga“ paras paar. Kui kõnedialoogid ja lavaline sevimine ära kannatada, on vaevatasuks kobara jagu

mõjuvaid muusikalisi numbreid, näiteks „Vilja laul“ või Hanna ja Danilo duett „Kaunil viisil laulab viiul: armastan“ („Lippen schweigen“). Lavastuse *brasiliana* jääb siiski ebamääraselt pidama kuhugi poole peale: Lõuna-Ameerika teema võimaldab küll tuua lavakujundusse värvi, aga ei ole piisavat ülepakutud, et mõjuda paroodiana. Seetõttu tundubki, et tegemist pole „Lõbusa lesega“, vaid „Poollõbusa lesega“. Võib-olla on tema eelmine pankurist abikaasa kõigi teadmata veel elus?

* Agu Lüüdik, Eesti opereti arengujooni ja tuleviku suundi. – Teater, september 1936, lk 205.

Mida tehti, kui innovatsioon oli ellujäämiseks vältimatu?

Kuidas täitsid rahvusmuuseumid COVID-19 kriisi ajal harivat missiooni ning mil määral ja millises järjekorras kasutati eri innovatsioonitüüpe?

PATRICK WEYER, MAAJA VADI,
KRISTA JAAKSON

Jagamine ja avatus on tänapäeva muuseumi missiooni olulised osad, kuid poolteist aastat tagasi alanud loomulik eksperiment ehk COVID-19 käivitatud periood pani selle täitmise suure surve alla. Selle ebatavalise olukorra tõttu sattusid muuseumid kriisi, sest vahetu füüsiline keskkond oli külastajatele kättesaamatu ning inimesteni tuli jõuda teisiti. Peale selle, et oli probleeme missiooni täitmisega, ei saanud ka teenida otsest ega kaudset tulu. Surve muutusi teha oli tuntav: peaaegu pooltes muuseumides kasvas digitaalsete külastuste arv ja 80% muuseumidest püüti leida võimalusi, kuidas jõuda sihtgruppideni asukohast sõltumata.¹

Korraga hakkasid muuseumid sarnanema ülemaailmsete ettevõtete, sest nad konkureerisid kogu laia maailma muuseumide külastajate pärast. Virtuaalmaailma jõuline pealetung muutis märkimisväärselt muuseumide senise toimimise printsiipe. Tavapäraste giidi juhitud ekskursioonide roll vähenes miinimumini ning arvatakse, et ka pärast pandeemiat ei taastu see endisel määral.² Muutus hõlmab kogu muuseumide kooslust ehk rahvusmuuseumide kõrval ka kõiki teisi.

Tulevikku kujundavate õppetundide seisukohalt on otstarbekas olukorda analüüsida innovatsiooni vaatenurgast ning välja tuua, milliseid innovatsioonitüüpe ja kuidas rakendati ning veelgi täpsemalt, kas ja kuidas innovatsioonitüübid üksteist sel ajal täiendasid.

Innovatsioonitüübid

Innovatsiooni olemuse paremaks mõistmiseks eristatakse toote-, protsessi-, organisatsiooni- ja turundusinnovatsiooni.

Kuna siseruumides kehtisid karmid piirangud, ehitas Eesti rahva Muuseum suvelava. Suvelava paikneb katuse all ja on seetõttu kaitstud sademete eest. Järgides 2+2 reeglit on katuse alla võimalik paigutada publikule kuni 1000 seisukohta ja kuni 500 istekohta. Anu Ansu/ERM

Tooteinnovatsioon (ToI) on võimalikele kasutajatele kättesaadavaks tehtud toode, mis on uus või oluliselt teisendatud omaduste või kasutamisevõimalustega. Siia võib paigutada ka teenused.

Protsessiinnovatsioon (PrI) on uue või oluliselt muudetud tootmis- või tarneprotsessi juurutamine. See hõlmab põhjalikke ümberkorraldusi sisendites, taristus, seadmetes või töövõtetes.

Organisatsiooniinnovatsioon (OI) on uue või oluliselt muudetud üksuse töö- ja suhete korralduse, tavade või välisuhtluse rakendamine.

Turundus- või kommunikatsiooni-uuendus (TI) on uue või oluliselt muudetud talitlusviiside rakendamine üksuse toodete või teenuste tutvustamiseks, reklaamimiseks ja populariseerimiseks.

Innovatsioon on keerukas nähtus,

mille õnnestumiseks on vaja teha mitut asja samal ajal või järjestikku. Tänapäeva innovatsioonikäsitlustes on esile toodud, et uuenduste tulemuslikkuseks ei piisa vaid toote või protsessi muutusest, vaid on vaja, et organisatsiooni- ja turundusinnovatsioon neid täiendaksid ja toetaksid. Näiteks, uue toote või teenuse juurutamiseks tuleb muuta töövõtteid (PrI) ja rakendada uusi turunduskanaleid (TI), sest vanal moel pole võimalik klientideni jõuda. Ballot' *et al.* uuring³ näitas, et üldiselt kasutataksegi üht innovatsioonitüüpi harva (selles uuringus 5% valimisse kuulunud ettevõtetest) ning selline toimimisviis ei tõstnud ka nende ettevõtete tootlikkust. Teiselt poolt ei pruugi ka kolme innovatsioonitüübi üheaegne rakendamine tähendada tootlikkuses tulemuslikkust, sest siis võivad

kulud ületada tulusid. Kestliku arengu saavutamiseks soovitatakse kasutada mitmetahulist ja ainulaadset innovatsioonitüüpide kombinatsiooni.⁴

Rahvusmuuseumide tegevus kriisi ajal

Rahvusmuuseumide 2020. aasta kriisi aja tegevuse analüüsimiseks tehti intervjuud. Nelja riigi (Austria, Eesti, Luksemburg ja Saksamaa) viie rahvusmuuseumi juhid ja spetsialistid jagasid oma kogemusi üheteistkümnelt intervjuus. Ühes muuseumis töötas üle 200, kolmes üle 100 ja ühes alla 100 töötaja. Nende muuseumide külastajate arv vähenes 2020. aastal võrrelduna 2019. aastaga drastiliselt, 50–78%.

Järg pöördel.